

Norsk Folkehjelp

FAGFORBUNDET

FAGFORBUNDET

Årsrapport 2019

Solidaritet i koronaens tid

2019 var et dårlig år for palestinerne og deres ukuelige håp om en bedre framtid. Trump og Netanyahu forberedte *Deal of the Century*, en 'fredsplan' som ensidig favoriserer Israel.

Israel måtte nylig arrangere sitt tredje valg på under ett år, også nå uten entydig resultat. Men kandidatene er enige om okkupasjonspolitikken: Full annektering av deler av Vestbredden, med strategiske vannkilder og rikt jordsmonn i Jordandalen. Dette bryter med folkeretten, og vil være en ren katastrofe for palestinerne. Vi savner klarere tale både fra norske myndigheter og resten av verden.

For 13. året på rad utsetter Israel Gaza-stripen for en brutal blokade. Helsetjenester og forsyning av mat, vann og strøm kolliderer. Fra Vestbredden melder våre partnere om flere nattlige raid og økt vold fra israelske soldater overfor den palestinske sivilbefolkningen. Palestinerne føler seg sviktet av alle. Internasjonal støtte og solidaritet er viktigere enn noen gang.

Ingen vet hva den pågående koronapandemien vil bety for Laos, Libanon og Palestina. Trangboddhet, stor ulikhet og et svakt helsevesen gjør fattige og flyktninger særlig sårbare. Jeg vil rette en varm takk til Fagforbundets medlemmer, tillitsvalgte og ambassadørkorps for godt samarbeid og uoppslitelig støtte!

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær

Redaksjon: Inger Sandberg og Are Stranden,
Norsk Folkehjelp, Ingunn Eriksen, Fagforbundet
Layout: Magnolia design as

Forsida: Fra en markering i Beirut i oktober 2019 mot korrupsjonen i Libanon. (Foto: Wael Hamzeh, EPA/NTBscanpix)

PROGRAMSTØTTE PALESTINA

Palestinerne farlig nær stupet

I 2019 planla USA og Israel i det skjulte *Deal of the Century*, 'Århundrets Fredsplan'. 28. januar 2020 ble planen lansert i Washington av USAs president Donald Trump og Israels statsminister Benjamin Netanyahu. På forhånd var det ingen kontakt med palestinerne president Mahmoud Abbas. Palestinske myndigheter har ikke snakket med Trump etter at han anerkjente Jerusalem som 'Israels legitime hovedstad' i desember 2017.

Tidspunktet for lanseringen av den såkalte 'fredsplanen' var neppe tilfeldig: Det falt sammen med en pågående riksrettssak mot Trump, korrupsjonsanklager mot Netanyahu og oppkjøringen til en tredje valgperiode i Israel.

EN REN HÅN MOT PALESTINERNE

'Fredsplanen' favoriserer ensidig interesse til dagens israelske myndigheter, og ble blankt avvist av Abbas. Også et nær samlet internasjonalt samfunn tok avstand fra planen. Avtalen legitimerer at Israel nå

FAKTA OM PALESTINA

Offisielt navn: Palestina, består av Vestbredden og Gazastripen. Vestbredden er kontrollert av partiet Fatah, Gazastripen av partiet Hamas

Flateinnhold: 6 220 km² (Vestbredden 5 860 km², Gazastripen 360 km²) (Norge 323 802 km²)

Folketall: Ifølge Palestinas Statistiske Sentralbyrå 4,96 millioner (5,46 millioner i Norge): 2,98 på Vestbredden og 1,98 på Gazastripen. Ifølge CIA - The World Factbook bor det i tillegg 638 000 ulovlige bosettere på Vestbredden: 216 000 i okkupert Øst-Jerusalem og 418 000 på Vestbredden.

Språk: Arabisk (offisielt), hebraisk, engelsk
Religion: Gaza: ca. 98 % muslimer (i hovedsak sunnier), 2 % kristne
Vestbredden: ca. 85 % muslimer (i hovedsak sunnier), 13 % jødisk (israelske bosettere) og 2 % kristne

Gjennomsnittsalder: 18 år på Gazastripen, 21 år på Vestbredden (39 år i Norge)

Forventet levealder: 75 år på Vestbredden, 75 år på Gazastripen (82 år i Norge)

BNP per innbygger: 3 095 USD (Norge 72 100 USD, Israel 36 400 USD), 2017

Kilder: FN og CIA - The World Factbook

Mange, men ikke alle, israelere støtter okkupasjonen. Den israelske eks-soldaten Ori Givati er guide i Hebron, som tidligere var et pulserende handelssenter med et yrende folkeliv. I dag er hovedgata øde og tom.

fritt kan *annektere* deler av Vestbredden og innlemme dem i staten Israels territorium, et klart brudd på etablerte prinsipper i folkeretten. Fra tid til annen nevner riktignok også Trump og Netanyahu en framtidig palestinsk stat, men deres bilaterale *Deal of the Century* dokumenterer at de primært er opptatt av å etablere nye fakta på bakken, og langt fra ønsker noen normal statsdannelse for palestinerne på Gazastripen og Vestbredden.

Den fruktbare Jordandalen mellom Dødehavet og Genesaretsjøen er strategisk viktig både for Israel og for palestinerne.

Ifølge planen skal hele Jordandalen bli en del av Israel, med unntak av den historiske byen Jeriko. Det samme skal de folkerettsstridige bosettingene på okkupert Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem, hvor det nå bor snaut 640 000 bosettere. På kryss og tvers over hele Vestbredden har Israel bygget et sinnrikt veinett forbeholdt bosetterne. Dette har allerede gjort de palestinske befolkningssettene her til isolerte øyer.

Hvis 'fredsplanen' blir omsatt i praksis, vil palestinerne bli enda mer innestengt enn de allerede er i dag. Som en fattig kompen-

sasjon tilbys palestinerne ufruktbare områder i Negev-ørkenen langt sør i Israel.

Oslo-avtalen startet med forhandlinger om rettighetene til grunnvannet på Vestbredden. I dag, 27 år senere, er hele området preget av harde kamper om retten til rent vann. Ifølge Verdens Helseorganisasjon trenger både mennesker og husdyr ca. 100 liter vann i døgnet. På Vestbredden og Gazastripen har palestinerne langt

Foto: Are Stranden

UAWC drifter en rekke landbrukskooperativer. Studenter kan søke støtte i UAWC for å danne egne kooperativer, der de også dyrker jorda og beskytter sårbare palestinske vannkilder.

mindre, mens de israelske bosetterne har langt mer. Hvis en full annektering skulle bli en realitet, vil palestinerne miste siste rest av kontroll over sitt eget grunnvann i tillegg til sin egen jord og andre viktige naturressurser.

STORE UTFORDRINGER FOR BÅDE GAZA OG VESTBREDDEN

På Vestbredden har det vært en betydelig økning av nattlige raid og arrestasjoner, også av mindreårige, fra *Israel Defense Forces*. IDF nøler ikke med å slå til overfor palestinere de mistenker for å ha gjort noe galt. Det rapporteres også om økt bruk av vold og tortur fra israelsk side.

Den 13 år lange politiske og administrative splittelsen mellom Fatah-styrte Vestbredden og Hamas-styrte Gazastripen er en stor verkebyll for den palestinske sivilbefolkningen. Ifølge politiske analytikere er Israel såre fornøyd med at splittelsen vedvarer. Den forrige regjeringen til president Mahmoud Abbas på Vestbredden gikk

av 29. januar. Dette skapte mye uro, og en ny regjering ble tatt i ed 13. april. Av 22 ministre er tre kvinner. 84 år gamle Abbas har vært president siden januar 2005, og har ifølge den palestinske valgloven nå sittet 11 år på overtid. Presidenten har en stadig synkende oppslutning fra den menige palestiner.

Israel holder fortsatt en jernring rundt Gaza. Den kvelende blokaden har vart fra sommeren 2007, og innebærer sterke restriksjoner på forsyninger og varehandel både ut og inn av området. Gaza lider av stor arbeidsledighet, matmangel, knapp strømforsyning, prekær mangel på rent vann og forverret helse i befolkningen. Tonnevis av urensset kloakk strømmer daglig ut i Middelhavet. Oslo-avtalen slo fast at fiskerigrensa utenfor Gaza skulle være 20 nautiske mil, men i 2019 var den fra seks til ti mil. Middelhavet er veldig langgrunnt her med lite fisk nær land. Israelske marinefartøy patruljerer daglig, og skyter på palestinske fiskebåter som

kommer for nær den fiskerigrensa Israel til enhver tid finner det riktig å håndheve.

Protestene mot blokaden og okkupasjonen langs grensen av Gazastripen fortsatte også. I 2019 drepte israelske sikkerhetsstyrker 133 palestinere, derav 28 mindreårige – 104 på Gazastripen, 26 på Vestbredden og tre i Israel (kilde: B'Tselem).

STØTTEN FRA FAGFORBUNDET

Palestinerne har lenge kjent seg grunnleggende sviktet, både av sine arabiske nabo-stater og av verden for øvrig. De internasjonale protestene mot *Deal of the Century* har også vært skuffende svake og lite samkjørte, inkludert reaksjonene fra Norge og EU.

Når palestinerne kjenner seg latt i stikken av alle sentrale politiske aktører, blir internasjonal solidaritet og folkelig støtte desto viktigere for dem. Norsk Folkehjelp har vært i Palestina siden 1993, med kontorbase i Gaza og nå et mindre kontor i Ramallah. Vår filosofi er å arbeide gjennom

lokale partnerorganisasjoner. Siden 2010 har Fagforbundet støttet flere av våre partnere, i dag disse fire:

- Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR)
- Students' Forum Institute (SFI)
- Union of Agricultural Work Committees (UAWC)
- Union of Palestinian Women's Committees (UPWC)

2019 ble et vanskelig år for samtlige aktiver i det palestinske sivilsamfunnet. Hverdagen er svært krevende også for den enkelte palestiner som må streve hardt for å få endene til å møtes.

KVINNER OG UNGDOM

Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution har kontorer i Gaza, Hebron og Nablus. Deres mål er at begge kjønn må bli mer bevisste på likestilling og kvinners rettigheter. Deres analyse er at mangelen på åpen dialog mellom folket og myndighetene står i veien for en mer aktiv samfunnsdeltakelse fra både kvinner og menn.

PCDCR er organisert i nettverk av aktive kvinne- og ungdomsgrupper. De drifter en gratis telefonlinje for kvinner som er utsatt for vold og mishandling, og underviser politiet i hvordan de best kan møte de kvinnene som tør å anmelde privat vold. De bistår kvinner med juridisk rådgivning og psykososial støtte i skilsmisssaker, og legger til rette for samvær med barna for foreldre som ligger i skilsmisse.

PCDCR har et våkent blikk for at de unge er den sentrale drivkraften for en nødvendig sosial endring i Palestina. De legger derfor stor vekt på at de selv må ha en *demokratisk praksis* og gjennomføre åpne valg av sine egne ledere. I 2019 etablerte de tre nye styrever med mellom sju og ti valgte representanter fra hver av ungdomsgruppene.

Foto: Are Stranden

Lara Badeir (24) var en av mange arbeidsledige agronomer på Vestbredden. Gjennom UAWC har hun og en venninne fått støtte til å dyrke stevia i drivhus, et nytt produkt i palestinsk jordbruk. Planten brukes som søtningsmiddel for diabetikere. Kvinnene står selv for både dyrking, høsting, tørking og salg.

PCDCR: RESULTATER I 2019

Med støtte fra Fagforbundet gjennomførte PCDCR sju samlinger om organisasjonsfrihet og ytringsfrihet – tre på Gazastripen, to i Nablus og to i Hebron. Her deltok ungdom og studenter: 300 fra Gaza, 157 fra Hebron og 74 fra Nablus. De produserte sju radioinnslag om de samme temaene – fire fra Gaza og tre fra Hebron. Via Facebook ble det holdt tre debatter i Gaza og tre i Hebron mellom PCDCR og andre organisasjoner, der deltakerne fikk øve seg på å diskutere for åpen mikrofon. Flere nettkampanjer om ytrings- og organisasjonsfrihet ble publisert på sosiale medier.

I 21 kommuner ble det signert bindende avtaler mellom PCDCR og de kommunale myndighetene om å få flere unge og flere kvinner inn i styrende organer. Det ble organisert 15 åpne høringer om samme tema med over 400 deltakere. En ny koalisjon ble etablert, med 20 ungdomsgrupper som representerer over 500 unge. Staben i PCDCR følger godt med på hvem som alltid stiller opp som frivillige. Denne koalisjonen består av ungdom som har vist sin interesse over tid for å ta i et tak for andre.

PCDCR holder også kurs om likestilling, ulike endringsteorier, organisatorisk og økonomisk pålitelighet, debatt-teknikker og kampanjearbeid. Kursene varer i fem dager, og har både kvinnelige og mannlige

deltakere. Etter kurset må deltakerne arrangere lokale møter for sine medstudenter, og aktivere dem i valget av egne representanter til universitetsstyrene. Dette fungerer som en god demokratiskole.

Det ble holdt 21 kurs på Gazastripen og 10 på Vestbredden om viktigheten av unges deltakelse i det politiske livet. I Gaza deltok 50 kvinner og 57 menn, i Nablus 37 kvinner og 15 menn. PCDCR arrangerer også møter mellom ungdom, beslutningstakere og profesjonelle aktører. Her får de unge erfaring i hvordan de må diskutere med lokale politikere for å få gjennomslag for sakene sine.

STÅR PÅ FOR DE UNGES RETTIGHETER

Fagforbundet har støttet Students' Forum Institute fra slutten av 2016. SFI har base i Betlehem rett sør for Jerusalem. Målet for SFI er å øke de unges deltakelse på alle samfunnsområder, primært gjennom fri organisering. SFI legger vekt på at unge må få komme til orde i ulike medier, og kurser unge kvinner og menn i debatt-teknikk og bruken av sosiale medier, kamera og photoshop.

Ifølge SFI er den politiske bevisstheten generelt svak blant palestinerne. Unge palestinere er både redde og urolige for egen framtid. De har vokst opp under okkupasjon

og med en langvarig splittelse blant sine politiske ledere. De unge må *ta plass* og snakke høyt for å bli hørt av de ofte mer konservative voksne. Det er farlig å være aktivist. Mange unge er redde for å bli forfulgt eller i verste fall fengslet av israelske myndigheter. Under slike forhold blir angsten for å organisere seg en naturlig reaksjon. Yngre palestinere ønsker heller ikke å bli assosiert med verken Fatah eller Hamas, som ikke nyter særlig respekt blant de unge. I dette klimaet er det tungt, men desto viktigere å løfte rettighetene til studenter og ungdom.

De senere årene har de palestinske selvstyremyndighetene blitt mer klar over betydningen av å samarbeide med organisasjoner fra sivilsamfunnet, særlig under utarbeidelsen av nye lover. I mai annonserte president Mahmoud Abbas nyvalg i kommende periode. Dette affiserte noen av aktivitetene til SFI. I stedet for en planlagt brosjyre laget de en kortfilm om palestinsk ungdoms syn på det annonserte valget. Et planlagt kurs ble erstattet av en rundebordskonferanse om valget, som ennå ikke er avholdt.

Statsminister Muhammad Ishtayeh i den nye regjeringen har så langt vist seg mer åpen enn sin forgjenger for å samarbeide med ulike aktører fra sivilsamfunnet.

SFI: RESULTATER I 2019

Det er et uttrykt mål for SFI å øke kompetansen i ungdomsnettverk og valgte ungdomsstyrer, særlig de unges evne til å diskutere uenigheter åpent og frimodig. Åpne, offentlige debatter har svake tradisjoner i Palestina. Fagforbundets støtte bidro blant annet til en åpen høring om debatt-teknikk, og hvordan lære seg å akseptere andre meninger enn sine egne.

SFI gjennomførte et kurs for egen stab og koordinatorene i ungdomsgruppene om ny teknologi og bruken av ulike sosiale medie-

plattformer. Økt kompetanse i tekniske ferdigheter, eksempelvis photoshop, setter de unge i stand til å designe fine invitasjoner og kampanjemateriell med et profesjonelt uttrykk.

Videre deltok SFI i tre støttekampanjer på Vestbredden med å plukke oliven hos bønder med olivenlunder nær israelske bosettinger. Bosetterne truer ofte med å ødelegge oliventrærne og konfiskere den jorda som rettmessig tilhører de palestinske bøndene. På denne måten bidrar SFI med praktisk støtte i den daglige kampen for å beskytte bøndenes rett til sin egen jord.

SFI arrangerte fire kurs om organisasjons- og ytringsfrihet for åtte ungdomsgrupper med 135 deltakere. De organiserte to åpne møter om hvordan de unge best kan møte *Deal of the Century*, den såkalte 'fredsplanen' til Trump og Netanyahu, samt tre åpne møter mellom ungdomsgrupper og ulike styrende organer – ett av dem med den nye statsministeren Ishtayeh. SFI inngikk avtale med en forsker som skal lage en studie av de unges deltakelse i lokalvalgene i 2017.

TALERØR FOR RETTIGHETENE TIL BØNDER OG FISKERE

Union of Agricultural Work Committees er en grasrotorganisasjon for bønder og fiskere. De har flere lokale komiteer både i Gaza og på Vestbredden, men er også opp-tatt av å se sin kamp mot okkupasjonen i en større sammenheng. UAWC er Midtøstens regionale kontakt til det store nettverket *Via Campesiana*, et globalt nettverk for urfolk og fattige bønder.

Den israelske okkupasjonsmakten utfordrer daglig palestinske bønder og fiskere. UAWC bidrar med juridisk bistand til bønder som må slåss for å få tilbake jorda si, samt støtte til bøndenes protester mot ordre fra den israelske hæren om at de ikke lenger har lov til å arbeide på sitt eget

land. UAWC forsker på nye såkorn, en bærekraftig matproduksjon og Palestinas evne til fortsatt å kunne brødfø sin egen befolkning. Det brukes naturgjødsel i alle jordbruksprosjektene i regi av UAWC.

Arbeidet til UAWC lider sterkt under den politiske splittelsen mellom Gaza og Vestbredden. Israel kontrollerer alle grensene. I årevis har de nektet sivilbefolkningen i Gaza og Vestbredden å reise på besøk til hverandre, enten det er til familie, venner eller kolleger. Folk er henviset til digitale møter på PC og mobil.

UAWC: RESULTATER I 2019

UAWC prioriterer høyt å rekruttere kvinner, både som medlemmer og til ulike lederposisjoner. Fagforbundets støtte bidro til at 6530 bønder, fiskere, bondekvinner og andre aktivister deltok i årets planlagte arbeid, av dem til sammen ca. 2000 kvinner. UAWC støttet 259 bondefamilier med nyplanting av 855 mål. På Gazastripen ble 30 fiskebåter rehabilitert. 50 familier fikk juridisk støtte til å hindre israelsk konfiskering av 640 mål.

UAWC organiserte 30 nettverksmøter for 1320 deltakere, derav 370 kvinner; tre kurs for 95 aktivister, derav 31 kvinner; 14 feltbesøk i *Restricted Areas* og C-områder på Vestbredden, begge under israelsk kontroll. Her deltok 560 bønder, derav 146 kvinner. Videre arrangerte de åtte ulike aksjoner til støtte for bøndene og fiskerne med 1200 deltakere, derav 710 kvinner. På den internasjonale Kvinnedagen 8. mars hedret de 115 navngitte bondekvinneaktivister. På Verdens vanndag 22. mars rehabiliterte de seks skolehager. UAWC markerte også Landdagen, Miljødagen, Bøndenes dag og hadde flere aktiviteter under oliveninnhøstingen.

UAWC dokumenterte 257 angrep fra israelske marinefartøy mot palestinske

Foto: Are Stranden

Medlemmer fra den lokale SFI-gruppen i bydelen Al-Khader i Betlehem prøver huskene de har satt opp etter å ha ryddet området for søppel, og omgjort det til en fredelig folkepark for barnefamilier.

fiskebåter langs Gazastripen. 22 fiskere ble skadet, 35 ble arrestert og 54 fiskebåter ble skadet eller konfiskert.

FLERE KVINNER INN I POLITIKKEN

Den palestinske hverdagen legger tunge byrder på kvinnene. Først og fremst må de få livet til å gå rundt for seg og sine familier. De må stå imot både en hard israelsk okkupasjon og en tradisjonell mannsdominans i sin egen kultur. Dessverre er vold mot kvinner og barn utbredt – fra israelske soldater så vel som fra egne familiemedlemmer.

Palestinsk politikk har altfor lenge vært dominert av menn, i hovedsak av eldre menn. Union of Palestinian Women's Committees ønsker å motvirke denne mannsdominansen gjennom å få flere kvinner aktivt inn i politikken. Målet deres er å styrke kvinnenes rolle som politiske aktører og beslutningstakere, noe UPWC

ser som *avgjørende* for en generell heving av kvinners status i okkupert Palestina. De arbeider målrettet med å motivere flere kvinner til å tørre å stille til valg for ulike politiske posisjoner, lokalt som nasjonalt.

UPWC fører systematisk oversikt over kvinne-representasjonen i kommunale organer både på Gazastripen og Vestbredden, og arbeider intensivt med å høyne denne.

UPWC: RESULTATER I 2019

Fagforbundets støtte bidro blant annet til enighet mellom UPWC og åtte politiske partier i Gaza om å nominere flere kvinner til ledende posisjoner. UPWC legger stor vekt på en løpende skolering av egen stab og sine egne ledere. I Gaza deltok 25 utvalgte kvinner i et kurs om kommunikasjon, likestilling og god ledelse. 890 unge møttes for å dele sine erfaringer fra de mest vellykkede møtene med lokale politiske ledere.

UPWC er sterkt engasjert i situasjonen for palestinske fanger, både i palestinske og i israelske fengsler. I november deltok 250 mennesker i en sitt ned-aksjon i Gaza til støtte for fangene. I Ramallah laget flere unge kvinner en levende lenke mot inhumane forhold og bruken av tortur i israelske fengsler. Der sitter mange palestinske fanger på ubestemt tid uten lov og dom (*Administrative Detention*). Sultestreiker forekommer jevnlig. *The Young Women Committee* i Ramallah har 15 medlemmer. De organiserte flere aktiviteter i hele Palestina for å legge press på det internasjonale Røde Kors, og få dem til å overvåke forholdene for sultestreikende fanger.

I det lille beduinsamfunnet Alezareye på Vestbredden deltok 70 unge mennesker i den 16 dager lange, årlige kampanjen i november mot vold mot kvinner. En gledelig seier i 2019 er at lovlig giftealder i Palestina ble hevet fra 16 til 18 år.

Libanon skakes i grunnvollene

I Libanon har det ulmet under overflaten lenge. I flere år har landet vært i en dyp økonomisk krise – med store budsjettunderskudd og enorm utenlandsgjeld. Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF) krevde omfattende reformer og flere sparetiltak for å kunne bidra med flere lån.

For å få landet på fote, vedtok statsminister Saad Hariris samlingsregjering et budsjett i juli med store kutt i offentlige lønninger, pensjoner og velferdsordninger og omfattende reformer. Det var tvilsomt om endringene ville monne. I oktober 2019 lanserte myndighetene en daglig avgift på 1,8 kroner for samtaler gjennom meldingsapper som WhatsApp. Dette utløste daglige protester og en uro som vedvarte ut året.

Norsk Folkehjelp startet arbeidet i Libanon i 1982 under borgerkrigen, med en rekke tiltak for de hardest rammede palestinske flyktningene. Fra 2010 har Fagforbundet støttet arbeidet vårt – både politisk, organisatorisk og økonomisk. Gjennom samarbeidsavtalen vår støtter Fagforbundet Kvinner Kan, *Women Can Do It (WCDDI)*, og Unge Kan, *Youth Can Do It (YCDI)*. De to programmene er operative i en rekke av landets 12 flyktningleirer for palestinerne, og når i dag også palestinske flyktninger fra Syria og marginaliserte libanesere.

Krigen i nabolandet Syria har medført svært store belastninger på et fra før hardt prøvet land. I dag har Libanon vel 900 000 syriske flyktninger. Libanon har ikke anerkjent FNs Flyktningkonvensjon, og betrakter flyktningene som 'gjester'. Regjeringen vil ikke opprette formelle leirer, flyktningene må betale for egen bolig eller bo i uformelle bosettinger.

Mange bor i teltleirer i Bekaadalen for syvende år på rad, mens andre bor i de allerede overfylte palestinske flyktningleirene opprettet av UNRWA.

Libanon hadde under fem millioner innbyggere fra før. Nå har dette lille landet flere innbyggere enn hele Norge, på et areal som tilsvarer Rogaland fylke.

OPPRØR MOT DEN POLITISKE ELITEN

De senere årene har Norsk Folkehjelp sett en sterk innsnevring av rommet for fri organisering og frie ytringer i mange av våre programland. Libanon er dessverre intet unntak. Midtøsten har altfor lenge vært preget av stor ustabilitet og politiske konflikter. Med sine grenser mot Tyrkia i nord, Syria i øst og Israel i sør er Libanon særlig utsatt. Landets mange interne, politiske motsetninger bidrar til å komplisere dette bildet ytterligere.

I Libanon er de fleste offentlige tjenester privatisert. Folk er nå grundig lei av den omfattende korrupsjonen blant eliten som styrer landet. Men høsten 2019 tok folk til gatene – gamle og unge, menn og kvinner – på tvers av etniske, politiske og religiøse skillelinjer. Ulikt tidligere protestbevegelser i Libanon spredde opprøret seg raskt til hele landet. Myndighetene svarte med provisoriske veisperringer og stengte banker, som rammet folks privatøkonomi hardt. Bensin var umulig å oppdrive, vareleveranser til butikkene og annen logistikk gikk helt i stå.

FAKTA OM LIBANON

- Offisielt navn:** Den libanesiske republikk
- Hovedstad:** Beirut
- Flateinnhold:** 10 400 km²
- Folketall:** 5,67 millioner inkl. 914 000 syriske flyktninger (ifølge FN) og 175 000 palestinske flyktninger (ifølge Libanons Statistiske Nyhetsbyrå)
- Språk:** Arabisk (offisielt), fransk, engelsk, armensk
- Religion:** 61 % muslimer (ca. 50/50 sunnier og shia), 34 % kristne og 4 % drusere, 1 % andre
- Gjennomsnittsalder:** 34 år
- Forventet levealder:** 78 år
- BNP per innbygger:** 19 600 USD (2017)

ET I HOVEDSAK FREDELIG OPPRØR

For internasjonale aktører som Norsk Folkehjelp betyr stengte banker og stadig nye veisperringer en rekke problemer. Vår politikk er å arbeide gjennom lokale partnerorganisasjoner, og et nedstengt bankvesen gjør det vanskelig å overføre penger til våre partnere. Veisperringer hindrer normal transport av både folk og forsyninger.

Protestene mot myndighetene høsten 2019 var for det meste fredelige, og folk viste disiplin og stor kreativitet. Demonstrasjonene var mer spontane enn velorganiserte, og var heller ikke ledet av verken noe parti, nettverk eller organisasjon.

Demonstrantene var primært enige om hva som ikke fungerer i Libanon. De krevde regjeringens avgang og en ny midlertidig regjering av byråkrater. Framfor alt var

Høsten 2019 var preget av et stort opprør i Libanon. 6. november demonstrerte tusenvis av studenter og skoleelever mot regjeringens politikk.

Foto: Ingunn Eriksen

General Women of Palestinian Women er sentrale i Kvinner Kan-programmet i Libanon. Amneh Kamel Suleiman er organisasjonens visegeneralsekretær, Raina Suleiman Saddeerha er psykolog. Najdeh er gjennomførende partner for Kvinner Kan, og ble stiftet i 1979.

kravet at *det politiske systemet må reformeres* og korrupsjonen stoppes. Økonomisk krise rammer alltid de mest utsatte hardest, men *alle* rammes av inflasjon, stengte banker og låste konti. Libanon krever nå registrert arbeidstillatelse fra både palestinerne og andre myndighetene definerer som utlendinger eller «gjester». Dette sammen med den økonomiske krisen gjorde at mange av de få flyktningene som var i arbeid, mistet jobbene sine i løpet av 2019.

Mye er fortsatt uklart, men folk har blitt mer åpne for *en kollektiv kritikk* av den politiske klassen, og samler seg nå til felles kamp mot korrupsjon og ekstrem sosial ulikhet.

KVINNER PÅ BARRIKADENE

Palestinske kvinner i flyktingleirene strever hardt på alle områder: Dagliglivet er preget av stor arbeidsledighet, mye misnøt, økende stoffmisbruk og høyt voldsnivå. Kvinnene gjør alt de kan for å holde hjulene i gang og familiene samlet.

Kvinner Kan arbeider i leirene *El Buss, Ein El-Helwe, Shatila, Wavel og Baddawi*, med organisasjonen *Najdeh* som gjennomførende partner. Najdeh er en svært erfaren organisasjon med stor kompetanse og solid nettverk i alle leirene. Målet for Kvinner Kan er å gi flere palestinske kvinner tilstrekkelig med mot og kunnskaper til å tørre å innta en offentlig rolle. Tross uroen i Libanon høsten 2019 ble året gjennomført som planlagt uten store avvik.

RESULTATER I 2019

Kvinner Kan-kursene baserer seg i stor grad på sine dyktige ledere, som lærer opp gjennom *Training of Trainers (ToT)*. Najdeh gjennomførte opplæring i hvordan ta sosiale initiativ i de fem leirene nevnt over.

Det ble holdt et to dagers kurs med eksperter konsulenter for fem kvinnelige trenere i Shatila, en av leirene i hovedstaden Beirut. De fem deltakerne her holdt senere trening for fem kvinnegrupper i de fem

leirene. Denne *Training of Trainers* inkluderte hvordan kvinnene best kan identifisere ulike sosiale problemer, hvordan problemene kan forstås i rammen av kvinners rettigheter, hvilken metodikk som gir best resultater og hvordan lage et godt budsjett.

Videre organiserte Kvinner Kan et to dagers kurs om sosiale initiativ for 64 kvinner fra Ein El-Helwe, El Buss, Beddawi, Wavel og Shatila. 46 var palestinske kvinner fra Libanon, 13 palestinske flyktninger fra Syria, fire andre kvinner fra Syria og én libanesisk kvinne. Temaene var å skape trygge fysiske rom i leirene for jenter og kvinner, samt å beskytte kvinner mot seksuell trakassering gjennom flere gatelyst og påvirke holdninger gjennom graffiti. Kvinnene fikk også opplæring i hvordan de kan identifisere andre problemer som fortjener oppmerksomhet. Kurset ble fulgt opp av en møteserie med 173 deltakere fra ulike organisasjoner, leirkomiteene og fem UNRWA-skoler.

Najdeh har analysert følgende problemer som de mest brennbare: Arbeidsledighet, sikkerhet, narkotika, et økende antall unge som dropper ut av skolen, den sosiale og økonomiske situasjonen, skilsmisser, vold, negative bivirkninger av sosiale media og svak infrastruktur i samtlige flyktningleirer.

Store kulturfestivaler ble også arrangert i de fem leirene. Festivalene var et samarbeid mellom aktivister og lokale myndigheter, og hadde som mål å lansere de sosiale initiativene. Festivalene hadde 597 deltakere, derav 90 menn.

I Beddawi ble 24 nye gatelys montert i regi av Kvinner Kan, i El Buss fem nye lysprosjektorer utstyrt med sensorer og strøm besørget av en lokal slakter. Kvinnene stod også for tre veggmalerier, og lokale beboere bidro til bedre renhold i gatene. I Shatila ble 13 lysprosjektorer installert, og fem støttepillarer i tre ble satt opp for å skille strømkablene fra vannledningene. I Wavel i Baalbeck satte Kvinner Kan opp fire rosa seter forbeholdt jenter ute på en lekeplass, de sørget for ny sand og bidro til bedre renhold i leiren. Det samme skjedde også i Ein El-Helwe.

Alt i alt gjør disse aktivitetene kvinner langt mer synlige og gir dem større respekt som viktige samfunnsaktører i Libanon.

UNGDOM ORGANISERER SEG

Unge Kan-programmet vårt i Libanon er fullfinansiert av Fagforbundet. Mål for programmet er at palestinsk ungdom og unge voksne skal opparbeide seg nok selvtillit og kunnskaper til å aktivisere seg på en organisert måte. Gjennomførende partner er *Arab Palestinian Cultural Club (APCC)*.

I 2019 nådde programmet 244 unge i flere leirer, både palestinske flyktninger fra Libanon og Syria og libanesisk ungdom.

Unge Kan arbeider i leirene i nord, i Beirut og Rashidiyeh i sør, og ble gjennomført som planlagt. I tillegg til de 15 planlagte aktivitetene gjennomførte Unge Kan også ytterligere tre nye aktiviteter.

RESULTATER I 2019

Tre spesialkurs ble gjennomført med eksterne innledere. Der fikk 30 deltakere fra tre ungdomsgrupper større tekniske ferdigheter og utvidet sin mediekunnskap. Hver gruppe måtte velge ett bestemt tema å trene seg på. Alle gruppene hadde fokus på ulike former for mediearbeid, men hver gruppe fikk et individuelt tilpasset treningsopplegg.

I leiren Beddawi fikk åtte deltakere et mer avansert mediekurs om hvordan produsere og redigere lyd. Samme kurs ble også gjennomført med sju deltakere i Mar El-Elias i Beirut. Disse kursene vil fortsette, da de er særlig relevante for unge som vil drive nærradio. I Rashidiyeh holdt *Al Jalil Organization* et tre dagers kurs i kortfilmproduksjon for 15 deltakere, som laget en

nyttig kortfilm om den dårlige infrastrukturen i leiren.

Et planlagt årsmøte ble omgjort til nødhjelp for familier som manglet basismatvarer. På denne måten fikk 40 familier i Beddawi matforsyninger. Over 1500 unge i Rashidiyeh, Mar Elias og Burj Al-Baranjeh deltok i en rekke politiske initiativ organisert av Unge Kan, som også støttet 18 ulike kulturelle og sosiale initiativ. Her stod partnerne i Unge Kan-nettverket for organiseringen.

Videre var det stor oppmerksomhet om Palestina, der 42 studenter fra seks UNRWA-skoler deltok i et eget program som ble vist både på YouTube og på en lokal TV-stasjon i Beddawi. Unge Kan markerer hvert år Al Naqba-dagen og den palestinske Landdagen. De arbeider aktivt med hvordan de best kan motvirke negative utviklingstrekk i flyktningleirene – som vold, rusbruk og skoleskulk. Unge Kan-nettverket organiserer også fotballturneringer, maraton, musikk mot narkotika og humanitære kampanjer.

Foto: Are Stranden

Fra en populær kunnskapskonkurranse om Palestinas historie for ungdom i Beddawi-leiren. Konkurransen går i regi av Unge Kan og vises på leirens lokal-TV.

FAKTA OM LAOS

Offisielt navn:

Laofolkets demokratiske republikk

Hovedstad: Vientiane

Flateinnhold: 236 800 km²

Folketall: 7,45 millioner

Språk: Laotisk offisielt, i tillegg 16 lokale språk

Religion: 65 % buddhister, 2 % kristne, 33 % andre

Gjennomsnittsalder: 24 år

Forventet levealder: 66 år

BNP per innbygger: 7 400 USD (2017)

Foto: Ingunn Eriksen

Sammen redder vi liv i Laos

Fra 1964 til 1973 ble mer enn to millioner tonn klasebomber sluppet over Laos, inkludert 270 millioner bombies, små klasebomber. Bombene ble sluppet av det amerikanske luftvåpenet, fordi USA ville hindre tropper og forsyninger fra Nord-Vietnam sørover langs Ho Chi Minh-veien gjennom Laos og det østlige Kambodsja.

Det anslås at ueksploderte klasebomber har drept mer enn 29 000 og skadet over 21 000 mennesker i Laos. Videre anslås det at en tredjedel av klasebombene ikke eksploderte da de traff bakken. Spredd over hele landet ligger stadig et ukjent antall ueksploderte små klasebomber skjult i jorda, 45 år etter Vietnam-krigens slutt.

Laos er et lite og fattig land uten kystlinje, med grense til Myanmar, Kambodsja, Kina, Thailand og Vietnam.

FAGFORBUNDETS STØTTE

Norsk Folkehjelp har arbeidet i Laos siden 2009, og Fagforbundet har støttet arbeidet vårt fra 2010. Arbeidet er også finansiert av

det norske Utenriksdepartementet samt amerikanske og engelske myndigheter. Kjerneaktiviteten er å kartlegge og rydde klasevåpen i den søndre delen av Laos. I 2019 ble arbeidet utvidet til også å omfatte Champasak. Pr. i dag er vi operasjonelle i alle fire provinser i sør: Attapeu, Champasak, Saravane og Sekong.

Forbundets støtte går til Team 9, som i 2019 arbeidet i provinsene Saravane, Sekong og Khammouane. Teamet består av fire menn og to kvinner, med 28 år gamle Tik Tard-buongkong som yngste medlem. Hun er en erfaren minerydder og sanitetskvinne. Tik startet i Norsk Folkehjelps Laos-program som 18-åring. Hun er enslig mor med ett

barn, og den eneste i familien med lønnet arbeid. Inntekten hennes bidrar blant annet til at broren kan ta høyskoleutdanning og at familien kan bygge seg et hus.

Det har høy prioritet for Norsk Folkehjelp å rekruttere kvinner til dette tradisjonelt mannsdominerte yrket. I Laos er ca. en fjerdedel av våre ansatte kvinner. Vi har også en økende andel kvinner i ledende stillinger. I 2019 deltok samtlige 350 ansatte i felt på et heldagsmøte om likestilling og kvinners rettigheter. Her drøftet man blant annet hva som må til for å rekruttere flere kvinner til denne krevende sektoren, og hva Norsk Folkehjelp må gjøre for å beholde dyktige kvinner.

I februar var Fagforbundets ambassadører Sara Bell og Stig Aasheim på prosjektreise i Laos. Fra venstre: Prosjektleder Are Stranden fra Norsk Folkehjelp, Svend Morten Voldsrud fra Arbeidsutvalget i Fagforbundet og Stig Aasheim med fire lokalt ansatte og Ulric Eriksson, operasjonell programleder for Norsk Folkehjelp.

VÅR METODIKK

Norsk Folkehjelps metode er *bevisbasert kartlegging*, som består av tre steg og nå er nasjonal standard i hele Laos:

- Non Technical Surveys (NTS)
 - kartlegging
- Technical Surveys (TS)
 - teknisk kartlegging
- Clearance – rydding

Første steg er å utarbeide oversikt over berørte landsbyer gjennom ikke-teknisk kartlegging, som bygger på møter med lokalbefolkningen, intervjuer med nøkkelpersoner og gjennomgang av eksisterende data, som for eksempel bombedata eller ulykkesrapporter. Når vi har funnet bevis, starter den tekniske kartleggingen med metalldetektor for å lokalisere klasebombene. Målet er å kunne definere bombenes nedslagsområde. Når dette er avklart,

går vi i gang med full rydding av det avgrensede området, hvor hver kvadratmeter undersøkes nøye med metalldetektor og utgravning.

Våre team er multikompetente: *Alle* i teamet skal beherske og kunne utføre både ikke-teknisk kartlegging, teknisk kartlegging og selve ryddearbeidet. Dette gir Norsk Folkehjelp en unik operasjonell fleksibilitet, som også gjør det langt lettere å imøtekomme lokalbefolkningens mange og ulike behov.

RESULTATER 2019

Gledelig nytt av året er at Norsk Folkehjelp endelig fikk en formell avtale med de laotiske myndighetene – en *Memorandum of Understanding (MoU)*.

I Saravane og Sekong gjennomførte Team 9 ikke-teknisk kartlegging av ti landsbyer med 1120 husholdninger og over 6600 familiemedlemmer. Teamet identifiserte mer enn 400 klasebomber og 68 andre ueksploderte våpen. Teamet utførte også teknisk kartlegging i tre provinser, der de dekket 14 landsbyer og et område på totalt 3 837 500 kvadratmeter. 443 klasebomber og 31 ueksploderte våpen ble funnet og ødelagt.

I 2019 arbeidet Norsk Folkehjelp totalt i 276 landsbyer i fem provinser, med en samlet befolkning på 243 158 personer i 43 135 husholdninger. 271 landsbyer ble kartlagt for klasebomber, og 2265 hektar land ble klarert for rydding. 2987 enkeltpersoner, hvorav 1196 barn, var direkte berørt av at Norsk Folkehjelp kunne erklære definerte landområder fri for klasebomber.

Et annet høydepunkt i 2019 var publiseringen av rapporten *Cluster Munition Remnants Survey: Best Practice in South East Asia*. Rapporten ble lansert i september i Genève på Det niende statspartsmøtet om Klasevåpenkonvensjonen. Norsk Folkehjelp Laos

PROGRAMSTØTTE LAOS

Foto: Are Stranden

Chan Chalurnsouk er stolt ansatt i Team 9 i Norsk Folkehjelp Laos.

ledet arbeidet med rapporten, og koordinerte blant annet et møte mellom ulike operatører og nasjonale myndigheter i de klaseberørte landene i Sørøst-Asia. Alle ga viktige innspill til rapporten, som er en milepæl i den internasjonale innsatsen mot *Unexploded Ordnance, UXOs* (ueksploderte våpen).

Laos undertegnet Klasevåpenkonvensjonen i Oslo i desember 2008 og ratifiserte den i mars 2009. Vi har et nært samarbeid med laotiske myndigheter gjennom *National Regulatory Authority* og *UXO Lao*. Norsk Folkehjelp spiller en sentral rolle i å utvikle de nasjonale myndighetenes samlede kompetanse i å kartlegge og rydde landet fritt for klasevåpen.

GJØR INGEN SKADE!

Norsk Folkehjelp arbeider etter prinsippet *Do no harm*. I 2019 gjorde Laos-programmet vårt flere nye investeringer for å forbedre vår miljømessige bærekraft – som nye vannrensingsfiltre, energibesparende kontorutstyr, gjenvinning av brukbart materiale samt egne avfallsdunker for vått avfall.

Vi samarbeider med den lokale miljøorganisasjonen *Zero Waste Lao*, særlig om de store utfordringene med landets manglende infrastruktur for avfallshåndtering. Samarbeidet vil fortsette i 2020.

Lobbyarbeidet vårt gir resultater

I 2019 forberedte Trump-administrasjonen sin angivelige plan for fred mellom Israel og Palestina. *Deal of the Century* ble lansert i Washington DC i januar 2020 av USAs president Donald Trump og Israels statsminister Benjamin Netanyahu.

På forhånd hadde USA vært i dialog med kun den ene av partene – de israelske myndighetene. Palestinernes president Mahmoud Abbas avviste planen kontant, da den undergraver folkeretten og smadrer enhver mulig tostatsløsning. Fagforbundet og Norsk Folkehjelps samarbeid for å utfordre norsk Palestina-politikk, støtte opp under folkeretten og redusere norske bånd til okkupasjonen ble dermed enda viktigere.

INTERNASJONALE OBSERVATØRER KASTET UT FRA HEBRON

I januar skrev Fagforbundet og Norsk Folkehjelp et brev til utenriksminister Ine Eriksen Søreide om den manglende fornyelsen av mandatet til observatørkorpsset *Temporary International Presence in Hebron (TIPH)*. Vi ble invitert til møte med statssekretær Audun Halvorsen (H) i Utenriksdepartementet, der vi påpekte behovet for fortsatt nærvær av TIPH i konfliktfylte Hebron. Israels utkastelse av TIPH-observatørene føyer seg inn i rekken av en lang serie tiltak fra israelske myndigheter de siste årene for å kneble og utestenge kritiske røster.

Flere av Fagforbundets ambassadører sendte leserinnlegg til sine lokalaviser om denne saken.

LANDBRUKSTUR TIL VESTBREDDEN

I mars inviterte Fagforbundet representanter fra Senterpartiet, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag til Vestbredden. Reisen ble tilrettelagt av Norsk Folkehjelp. Målet med besøket var å bidra til økt kunnskap om okkupasjonen, med vekt på bøndernes og beduinenes situasjon

Foto: Are Stranden

Senterpartiets stortingsrepresentant Liv Signe Navarsete og 2. nestleder Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim i Hebron i mars 2019.

og arbeidet til *Union of Agricultural Work Committees* (se s. 6). Fagforbundet støtter UAWC gjennom Norsk Folkehjelps program i Palestina.

To av deltakerne fra Senterpartiet, stortingsrepresentant Liv Signe Navarsete og 2. nestleder Anne Beathe Kristiansen Tvinnereim, hadde et debattinnlegg i Dagsavisen 25. april, *Palestinsk mat-suverenitet*. I mai skrev Olav Randem fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag artikkelen *Palestinsk jordbruk* i avisa Bonde og Småbrukar.

FELLESMARKERING FOR PALESTINA

30. mars var Fagforbundet og Norsk Folkehjelp medarrangører for en støttemarkering for Palestina foran Stortinget. Markeringen gikk av stabelen nøyaktig ett år etter starten på de store protestene på Gaza-stripen, *Great Return March*.

Markeringen kom i stand etter initiativ fra Palestinakomiteen i Norge og Ship to Gaza Norway. Over 50 organisasjoner sluttet seg til. Det ble holdt mange appeller, deriblant fra Stein Guldbrandsen, AU i Fagforbundet, og Gry Ballestad, avdelingsleder for Utvikling og humanitært samarbeid i Norsk Folkehjelp. Fagforbundet trykket opp plakater med navn, bosted og hvordan de til da 217 døde ble drept.

NY DATABASE FRA FN

I januar hadde vi et møte med Venstres utenrikspolitiske seniorrådgiver på Stortinget for å orientere om arbeidet fra FNs Høykommissær for menneskerettigheter med å utvikle en database over selskaper med virksomhet i eller med de ulovlige bosettingene. Vi understreket behovet for en klar og tydelig norsk støtte til arbeidet. 10. april hadde Mette Nord, leder for Fagforbundet, og Henriette Westhrin, general-

sekretær i Norsk Folkehjelp, debattinnlegg om databasen i Klassekampen: *Vil Norge stå opp for folkeretten?*

I februar deltok samarbeidsprosjektet på et møte for innspill til SVs stortingsgruppe i lys av den nye regjeringsplattformen. På forhånd hadde vi sendt dem et innspill som fikk støtte fra flere hold.

Som del av debatten om statsbudsjettet for 2020 sendte samarbeidsprosjektet et innspill til Utenriksdepartementet om regjeringens planer om et styrket forsknings- og utviklingssamarbeid, handel, turisme og kulturveksling med Israel. Vi oppfordret regjeringen til å sørge for et eksplisitt skille mellom staten Israel og de okkuperte palestinske områdene.

OLJEFONDET I

I april lanserte vi rapporten *Investor Obligations in Occupied Territories: A Report on the Norwegian Government Pension Fund – Global*. Rapporten ble skrevet av Essex Business and Human Rights Project ved Universitetet i Essex.

Rapporten viser at Oljefondet er koblet til en lang rekke brudd på menneskerettighetene gjennom selskaper med virksomhet på okkupert palestinsk område. Rapporten påpeker at Oljefondet er inkonsekvent i sin håndtering av disse koblingene, og kommer med en rekke anbefalinger om hva Oljefondet må gjøre for å oppfylle sitt ansvar i tråd med internasjonale standarder for næringsliv og menneskerettigheter.

Rapporten ble presentert av forfatterne på et lunsjmøte i Oslo, og kommentert av et panel med representanter fra det juridiske fakultet på Universitetet i Oslo, Amnesty Norge og Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU). Norges Bank Invest-

ment Management var også representert på lanseringen. Tre av selskapene omtalt i rapporten har siden kommet med offentlige uttalelser til forsvar for sin virksomhet – HeidelbergCement, Hewlett Packard Enterprise og Motorola Solutions.

På forhånd hadde samarbeidsprosjektet møter med åtte av ni partifraksjoner i Finanskomiteen på Stortinget for å orientere om rapportens funn, og be om støtte til en merknad fra Finanskomiteen om problemstillingene i rapporten. Videre deltok samarbeidsprosjektet på Finanskomiteens årlige høring om Oljefondet og fulgte opp med partiene etterpå. Fire partier – Ap, SV, MDG og Rødt – la fram et mindretallsforslag i komiteens innstilling til Stortinget. Her ba de om at regjeringen utarbeider en 'strategi for styrking av menneskerettighetene i fondets ansvarlige forvaltning med særlig fokus på investeringer i konfliktområder'. Merknaden fikk ikke flertall, men bidro like fullt til at saken ble satt på dagsorden.

I november ble rapporten presentert på *UN Forum for Business and Human Rights i Genève*, den største årlige samlingen for aktører innen ansvarlig næringsliv. Rapportens funn ble presentert av Chiara Macchi, en av forfatterne.

OLJEFONDET II

Funnene i rapporten har vært viktige i flere sammenhenger. I september deltok Fagforbundet og Norsk Folkehjelp på et møte med Etikkrådet for SPU om rådets årsmelding for 2018. Dette var en god anledning til å ta opp noen av anbefalingene i rapporten vår om Oljefondets investeringer på okkupert område.

I oktober deltok vi på et konsultasjonsmøte hos Norges Bank med Etikktutvalget for

SPU, som har fått i oppdrag å vurdere Oljefondets etiske retningslinjer og levere en utredning innen juni 2020. Vi holdt et innlegg om behovet for revisjon av retningslinjene, for at de bedre skal kunne ivareta hensynet til høyrisiko- og konfliktområder. Et skriftlig innspill ble også sendt.

I mai holdt samarbeidsprosjektet et innlegg om Oljefondets investeringer på okkupert palestinsk område på et møte i regi av Palestinakomiteen og Fellesutvalget for Palestina. Rønningen Folkehøgskole kom på besøk i desember for å høre om Oljefondets fotavtrykk i de okkuperte områdene.

DIALOG MED FINANSSEKTOREN

I april deltok samarbeidsprosjektet på *Nordeas Sustainable Finance Roundtable* i Stockholm. Vi stilte spørsmål om Nordeas tilnærming til investeringer i høyrisikoområder. Etter rundebordet hadde vi et eget møte med Nordeas team for ansvarlig investering.

I juni diskuterte vi fondstilbudet til SpareBank 1 Østlandet, én av 14 banker i SpareBank 1 Gruppen, og ODIN Forvaltning, datterselskapet til SpareBank 1 Gruppen.

I 2019 gjorde vi hovedtyngden av det forberedende arbeidet for Bankkampanjen, som ble lansert i januar 2020. Vi utarbeidet kampanjesider og gjennomgikk fondsbeholdninger på okkupert palestinsk område til over 100 norske forretnings- og sparebanker. Vi sendte brev til et femtittalls banker, hvorav flere har svart med detaljert informasjon om egen investeringspraksis og/eller henvendt seg til sine fondsforvaltere for å få mer informasjon. I november møtte vi DNB Asset Management, samt korresponderte med flere nasjonale og lokale banker om deres etiske arbeid.

Samarbeidsprosjektet bisto med informasjon om investeringene til Bergen kommunale pensjonskasse (BKP) i forkant av behandlingen i Bergen bystyre av BKPs årsrapport for 2018.

VIKTIG VEDTAK FRA EPSU-KONGRESSEN

I juni var Fagforbundet med på å fremme en resolusjon overfor kongressen til *European Public Service Union (EPSU)* i Dublin. Resolusjonen støtter en palestinsk stat, fordømmer Trumps beslutning om å flytte USAs ambassade til Jerusalem, oppfordrer EU til å stanse *EU – Israel Association Agreement* på grunn av EUs handel med bosettingene og brudd på avtalens klausul om menneskerettighetene, samt ber europeiske myndigheter stanse all våpenhandel med Israel inntil den israelske regjeringen overholder internasjonal lov.

Resolusjonen ble vedtatt. Den forplikter også EPSU til å spre informasjon om *European Trade Union Network for Justice in Palestine* som Fagforbundet var med på å stifte i november 2016.

SENATORBESØK FRA IRLAND

I september kom den irske senatoren Frances Black til Norge for å fortelle om sitt arbeid med å fremme ny lovgivning som vil forby import av varer og tjenester fra områder som det internasjonale samfunnet holder for å være okkuperte. Lovforslaget fra Black har blitt vedtatt i begge kamrene i det irske parlamentet, og venter nå på presidentens underskrift.

Black ble invitert til Norge av LO, Fagforbundet og Norsk Folkehjelp. Black møtte politisk ledelse i LO, Arbeiderpartiets bystyrefraksjon i Oslo samt medlemmer av Stortingets Forsvars- og utenrikskomité. Det ble også avholdt et større møte hos LO med representanter for den norske fag-

bevegelsen samt ulike bistands- og solidaritetsorganisasjoner. På kvelden ble det arrangert et åpent møte hos Forskningsstiftelsen Fafo med tittel *Human Rights in Palestine: Why Europe Must End Trade in Israeli Settlement Goods*.

Black understreket at lovforslaget har som mål både å sikre respekt for folkeretten og å bevare muligheten for en tostatsløsning. En uavhengig palestinsk stat på Vestbredden og Gazastripen er i realiteten en praktisk umulighet med stadig flere og større bosettinger på Vestbredden.

NEI TIL BOSETTERVARER

I oktober møtte Fagforbundet Utenriksdepartementet med krav om lovforbud mot import og salg av varer, tjenester og naturressurser fra okkuperte områder – lik det senator Black har fremmet i Irland.

I arbeidet med nye byrådsplattformer etter kommunevalget i september bidro samarbeidsprosjektet med forslag til ulike aktører i Oslo og Bergen om forbud mot kjøp av bosettervarer og investeringer i selskaper som bidrar til brudd på folkeretten.

I september leverte vi også et innspill til Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og Etisk handel Norge om revisjonen av felles kontraktvilkår i leverandørkjeden for en bedre ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter. Disse er krav som offentlige oppdragsgivere stiller til sine leverandører. Vi ba om at kontraktvilkårene må ha tydelige referanser til folkeretten og internasjonale standarder for næringsliv og menneskerettigheter.

12. november hadde NRK Nyheter et radioinnslag om EU-domstolens krav om merking av bosettervarer, der rådgiver for samarbeidsprosjektet Andrew Preston ble intervjuet.

BESØK FRA PALESTINA

I september fikk vi besøk av Fayrouz Sharqawi fra den palestinske organisasjonen *Grassroots Al-Quds* (mer om Grassroots på s. 22–23). Fayrouz var gjest på et frokostmøte i samarbeid med Fellesutvalget for Palestina om turisme i Jerusalem som pressmiddel. Hun holdt også en lengre innledning for landsstyret i Fagforbundet om situasjonen for palestinerne i Jerusalem.

Anniken Huitfeldt, leder av Utenriks- og forsvarskomiteen på Stortinget, og senator Frances Black fra Irland.

Foto: Ingunn Eriksen

Aktive fylkesambassadører i hele landet

Foto: Are Stranden

Ambassadørene på besøk i en beduinleir nordvest for Ramallah. Beduinene er blant de mest sårbare under okkupasjonen, med stor vannmangel til buskapen og få beiteområder igjen. Fra venstre: Kenneth Hatteland, Cathrine Hansen, Magne Hestad, Lynette Frøyhov og Kine Holm Johnsen.

AGDER: Venke Anny Nes

Venke har vært medarrangør på møter i samarbeid med Palestinakomiteen og har hatt leserinnlegg i lokale aviser. Hun er veileder på tillitsvalgtskoleringen og informerer jevnlig om Palestina og samarbeidsprosjektet med Norsk Folkehjelp.

AKERSHUS: Lynette Frøyhov og Ivar Romundstad

Lynette var med til Vestbredden i november, og bloggen hennes er delt i forbundet. Etter reisen laget hun en presentasjon til møtebruk. Gjennom året har hun holdt representantskapet i Akershus løpende orientert om ulike Palestina-saker. Lynette har deltatt på møter og samlinger for ambassadørene og vært aktiv på sosiale

medier. Alle fagforeningene i Akershus har fått oppfordring fra henne på sine årsmøter om å bevilge penger til Norsk Folkehjelps arbeid i Palestina.

I begynnelsen av året orienterte Ivar regionstyret i Akershus fra ambassadørreisen høsten 2018. Han har arbeidet inn mot fylkespartiene for å få kommuner og fylkeskommunen til å vedta at de ikke skal kjøpe varer eller tjenester produsert på okkupert jord og avstå fra å investere i selskaper og fond som bidrar til brudd på folkeretten. Rælingen kommune ble den første kommunen i Akershus til å vedta dette. Han har informert jevnlig om Ziada-saken, og både regionstyret og flere fagforeninger bevilget penger. Ivar er aktiv i Palestinakomiteen i Fredrikstad og på sosiale medier.

BUSKERUD: Christine Knutsen

Christine har vært i permisjon.

FINNMARK: Jorunn H. Mikkelsen

Året startet med et bildeforedrag på regionmøtet fra reisen hun var med på i 2018. Jorunn skrev også en uttalelse til samme møte i Fagforbundet Finnmark: *Regjeringa belønner Israel for grovt å krenke folkeretten og ytringsfriheten til det palestinske folket.* Den tok for seg Israels okkupasjon og krenkelser av palestinerne gjennom bruk av lovverket. Også Granavolden-erklæringen fikk gjennomgå. Uttalelsen ble vedtatt og sendt til statsministeren, utenriksministeren, andre politikere og media. Jorunn er aktiv i sosiale medier.

HEDMARK: Stig Aasheim

Som en av to Laos-ambassadører var Stig med til Laos i februar, og blogget derfra. Etter reisen holdt han foredrag for lokalforeningen og for representantskapet i Hedmark og Oppland. På vegne av Fagforbundet Hedmark, og i samarbeid med regionleder, ble det signert et åpent brev til artisten Aurora før konserten hennes på Hamar høsten 2019. Sammen med Palestina-ambassadør for Oppland, Maria Nilsen Aksberg, fikk Stig forslaget om å profilere og gjøre solidaritetsarbeidet i Palestina og Laos mer kjent for medlemmer og tillitsvalgte lagt til handlingsplanen for Fagforbundet Innlandet under stiftelsesmøtet i november. Dette ble vedtatt. Stig er aktiv i sosiale medier.

HORDALAND: Sara Bell og Magne Hestad

Sara var med på ambassadørreisen til Laos som en av to ambassadører i februar, og skrev artikkelen *Å rydde for livet* for Fagforbundets solidaritetsside. Hun holdt innledning om Laos og humanitær nedrustning for fellesrepresentantskap for Fagforbundet Hordaland og Sogn og Fjordane, Fagforbundet Fana og for pensjonistene i Fagforbundet Bergen. Sara har vært aktiv i Ziada-saken, og har hatt to spalter i Klassekampen om saken. Hun har hatt både spalte og kronikk i samme avis med kritikk av LOs oppfølging av kongressvedtaket om boikott av Israel. Sara har også holdt innledning om Ship to Gaza på biblioteket i Tromsø.

På høsten deltok Sara på doktordisputasen til Hanne Heszlein-Lossius i Tromsø om livet etter amputasjon i Gaza. Sara takket henne på vegne av Fagforbundets arbeidsutvalg og ambassadørkorps. Sara holdt innlegg på Norsk Folkehjelps landsmøte, og arrangerte frokostmøte om Vestbred-

den med Majdi Shella i LO i Bergen og Omland og på Handala, Palestina-butikken i Bergen. Sara har stor aktivitet på sosiale medier.

Magne var med på det faglige oppdateringsmøtet i Oslo i juni. Han deltok også da landsstyret fikk et foredrag i september om situasjonen for palestinerne i Øst-Jerusalem, holdt av Fayrouz Sharqawi fra Grassroots Jerusalem. Magne har jobbet mye med muligheten for å få til flere kommunevedtak mot bosettervarer, lik det som ble gjort i Vaksdal kommune i 2018. Magne var med på ambassadørreisen til Palestina i november og blogget fra turen.

MØRE OG ROMSDAL: Skafti Helgason og Nisha Rahim Reboar

Skafti er styremedlem i Fagforbundet i Møre og Romsdal, og har orientert om Palestina på alle regionstyremøter. Han har god kontakt med Palestinakomiteen i Romsdal, og arbeider for å få bedre kontakt med komiteen på Sunnmøre. På et arrangement på Høgskolen i Ålesund i regi av Norsk Folkehjelp og Palestinakomiteen på Sunnmøre holdt Skafti og Ship to Gaza foredrag om Palestina. Møtet var godt besøkt. Gjennom sitt politiske arbeid i SV, både lokalt og i fylket, har Skafti holdt partiet løpende orientert, samt vært i kontakt med flere stortingsrepresentanter og SV på landsbasis.

I kommunestyret har han arbeidet for å få en politisk plattform om etisk handel, men mye påvirkningsarbeid gjenstår før han kan fremme et forslag. Lokale matbutikker og elektrobutikker har hatt besøk av Skafti og fått informasjon om uetisk handel fra okkupert område. Han holdt 1. mai-tale på Vestnes om palestinske arbeidere. Skafti er aktiv på sosiale medier.

Nisha har hatt lite aktivitet. Hun har hatt god kontakt med Skafti gjennom året.

NORDLAND: Bjørn-Roger Steen

Året startet med et Palestina-innlegg på årsmøtet til Fagforbundet Andøy. Bjørn-Roger har informert om Palestina på alle regionmøtene i Fagforbundet Nordland og hos fagforeningene i Vesterålen. Under representantskapet i Nordland gjennomførte han en selvlaget quiz om Palestina med historiske spørsmål opp til i dag. I valgkampen tok han også opp Palestina under fylkesturneen.

OPPLAND: Henning Engeskaug Karlsen og Maria Nilsen Aksberg

Henning har skrevet et leserinnlegg til lokalavisa om Eurovision, som fikk mange delinger. Han har vært aktiv på sosiale medier og delt mye om Palestina på Facebook-sidene til Fagforbundet Oppland og Fagforbundet Ung Oppland. Henning sluttet som ambassadør i august 2019.

Maria tok over etter Henning. Hun var med på samlingen med dem som skulle reise til Palestina i november for å lære og oppdatere seg. På stiftelsesmøtet for Fagforbundet Innlandet foreslo Maria og Stig, ambassadøren i Hedmark, mål og tiltak inn i Fagforbundet Innlandets handlingsplan, om å gjøre Palestina-arbeidet bedre kjent for medlemmer og tillitsvalgte. Forslaget ble enstemmig vedtatt. På høsten ble Maria valgt inn på fylkestinget i Innlandet for Rødt. Der har hun jobbet opp mot flere partier for å få vedtatt at det nye fylkestinget ikke skal kjøpe varer og tjenester fra okkuperte områder. Dette er nå vedtatt av fylkestinget.

OSLO: Trine Posaas Nilsen og Lasse Skurtveit

Trine og Lasse har begge vært aktive for å få Oslo kommune til å ikke kjøpe varer produsert i strid med folkeretten på

okkuperte områder. Både SV, Rødt og AP har samarbeidet med Fagforbundet Oslo for å få saken på dagsorden. Lasse har sittet i en arbeidsgruppe med LO i Oslo, BDS Norge, Palestinakomiteen og Fellesutvalget for Palestina. De har jobbet fram et forslag til tekst til byrådsplattformen, som blant andre Fagforbundet Oslo sendte inn til byrådspartiene.

Arbeidet endte opp i et vedtak i byrådsplattformen. Innkjøpsmakt skal nå brukes aktivt gjennom anskaffelsesregelverket for ikke å handle varer og tjenester fra område okkupert i strid med folkeretten av selskaper som opererer med tillatelse fra okkupasjonsmakten. Ambassadørene har også hatt mindre oppdrag for klubber og utvalg i Fagforbundet Oslo hvor Fagforbundets Palestina-engasjement er blitt presentert.

ROGALAND: Kenneth Hatteland

Kenneth ble valgt som ambassadør i juni og deltok på fagdagen i Oslo samme måned. Han deltok på ambassadørreisen til Vestbredden i november og blogget fra reisen. Han er aktiv i sosiale medier.

SOGN OG FJORDANE: Randi Aven

Randi holdt Palestina-appell 1. mai i Høyanger. Hun har også hatt avisinnlegg lokalt om Zaida-saken og fått både egen fagforening og andre fagforeninger til å støtte Zaida-saken økonomisk. I tillegg til å være tillitsvalgt i Fagforbundet sitter Randi i kommunestyret i Høyanger for Rødt.

TELEMARK: Kine Holm Johnsen

Kine deltok på ambassadørreisen til Vestbredden i november og blogget fra reisen. På stiftelsesmøtet til Fagforbundet Vestfold og Telemark holdt hun innlegg fra turen. I samme møte var hun med på å

foreslå en uttalelse om *Palestinerne trenger vår støtte*, som ble vedtatt. Zaida-saken har vært oppe i flere møter i fylket, fagforeningene og hos Palestinakomiteen i Telemark, med vedtak om bevilgninger til saken. Det er jobbet med Palestina-spørsmålet i Internasjonalt Utvalg i Fagforbundet Telemark.

Sammen med tidligere ambassadør i forbundsregionen, Ragnar Steinstad, har Kine vært med på flere leserinnlegg i Tønsberg Arbeiderblad om TIPH i Hebron, Sundvolden-erklæringen om Israel og Palestina, om antisemittisme og anti-rasisme.

Før kommunevalget ble det arbeidet med å få forbud mot handel av bosettervarer inn i valgkampen. 1. mai deltok de med Palestina-parole, og samlet inn penger til Norsk Folkehjelps arbeid på solidaritetskvelden samme dag.

På slutten av året stilte Ragnar og Kine opp i LO-radioen for å snakke om Palestina.

TROMS: Hilde Bernhardsen

Hilde har deltatt på flere markeringer, som Al Naqba-dagen. Hun har vært aktiv på sosiale medier, og fikk leserinnlegget som ble sendt ut til ambassadørene *Ingen skal se Israels overgrep* publisert i flere aviser i Troms. Hilde har også vært i møter med flere organisasjoner om samarbeid og fellesskap på Palestina-saken.

I møter med tillitsvalgte og medlemmer i fagforeningene har hun aktivt informert om samarbeidet med Norsk Folkehjelp. Sammen med Palestina-ambassadør Jorunn H. Mikkelsen i Finnmark prøvde Hilde å få opp en sak om Palestina på LOS regionkonferanse for Troms og Finnmark, men uten å lykkes.

TRØNDELAG: Cathrine Hansen og Ole Roger Berg

Cathrine deltok på ambassadørturen til Vestbredden i november og har blogget fra reisen. Trønderavisa publiserte leserinnlegget *Ingen skal se Israels overgrep*. LO-leder Hans Christian Gabrielsen har fått e-post fra Cathrine om Palestina-uttalelsen fra LO-kongressen 2017 og dens manglende oppfølging, men uten å ha fått svar. Ziada-saken er fulgt opp med bevilgninger. Hun har holdt foredrag fra ambassadørreisen i Fagforbundet Grong, LO Namsos og omegn med flere.

Ole Roger har fulgt opp LOs Palestina-vedtak internt i Fagforbundet. Han har også fokusert på Fagforbundets aksjeinvesteringer, for å sikre at forbundet ikke kan knyttes til selskap som opererer på okkupert område. Samme problemstilling er tatt opp i pensjonskassen til VY-buss.

Begge er aktive i sosiale medier. De utarbeider nå et informasjonsopplegg for Fagforbundet Trøndelag, der blant annet Palestina er med i *En internasjonal kveld*, som vil tilbys de lokale fagforeningene.

VESTFOLD: Antoinette Fossdal Johnsen

Ambassadøren var ikke aktiv i 2019.

ØSTFOLD: Pål A. H. Christiansen

I løpet av året har Pål skrevet to innlegg og distribuert innlegg fra andre. Han snakket om Palestina og om Ziada-rettssaken i Nederland på representantskapsmøtet i Østfold. 15. mai holdt Pål appell i anledning Al Naqba sammen med Palestinakomiteen på torget i Fredrikstad. Han har politisk dialog med kommunen om bosettervarer.

Bosettingene sluker Vestbredden

Gjennom samarbeidsprosjektet støtter Fagforbundet fire av Norsk Folkehjelps lokale partnerorganisasjoner i Palestina:

- **Students' Forum Institute (SFI)**
- **Palestinian Centre for Democracy and Conflict Resolution (PCDCR)**
- **Union of Agricultural Work Committees (UAWC)**
- **Union of Palestinian Women's Committees (UPWC)**

I Palestinakapitlet på s. 2 – 7 finner du utdypende stoff om alle fire. De senere årene har Norsk Folkehjelp ikke hatt noen partner i Jerusalem, men Fagforbundet har en samarbeidsavtale med paraplyorganisasjonen Grassroots Jerusalem (se s. 22–23).

VESTBREDDEN,
november 2019
Lynette Frøyhov
Akershus

– Vi må endre hvordan folk tenker!

Vi besøkte Union of Palestinian Women's Committees i Ramallah, den administrative hovedstaden for de palestinske selvstyremyndighetene. For oss ble dette mange sterke møter med ulike enkeltskjebner.

UPWC vil styrke de palestinske kvinnene som politiske aktører og beslutningstakere. Det er med ydmykhet jeg treffer disse sterke damene. De har kontorer både her og i Gaza. De jobber hardt for at kvinner skal få mot nok til å stille til valg som ledere i ulike organisasjoner og politiske partier. Kampen for likestilling, rettferdighet og demokrati står også sentralt i deres arbeid. Jeg ble nærmere kjent med Faten fra Hebron, en konservativ by langt sør på Vestbredden. Faten er 39 år, gift og har tre barn som hun bor med i en leid leilighet.

Faten er ikke som andre kvinner i Hebron. Hun har en mann som støtter og oppmuntrer henne til å engasjere seg for å gjøre en forskjell. Hun er en veldig aktiv kvinne, noe som dessverre ikke er sosialt akseptert blant familie og venner. Faten får både blikk og kommentarer i hver dagen, men dette stopper ikke henne. Hun vil *endre* alt – både for seg selv og for andre kvinner.

Faten har vært aktiv i UPWC fra 2005, og har tatt en rekke kurs som har bidratt til at hun er den hun er i dag. Nå holder hun kurs for andre kvinner om kjønnsproblematikk, kommunikasjon, konfliktløsning, lederskap og arvelovgivning. Kursene viser også de politiske strukturene, for å hjelpe deltakerne å finne det partiet de helst vil stemme på ved neste valg.

I tillegg kurser Faten jenter i 12–14 årsalderen om organisasjonslivet. Det bidrar til at jentene organiserer seg og senere blir aktive i studentforeningene. Hun holder også kurs for gutter og jenter fra 13 til 16 år om hvordan de kan ta ansvar for egne liv og starte egne prosjekter. Hva hvis hun kunne endre bare én sak? – Jeg ville endret hvordan menneskene rundt meg *tenker*. Her er folk *altfor* konservative og tradisjonelle!

Når jeg ser engasjementet og motet til denne kvinnen, blir jeg glad og stolt over at Fagforbundet bidrar aktivt til at Faten og andre kvinner kan være med på å endre både sin egen og andres situasjon til det bedre.

VESTBREDDEN,
november 2019
Kine Holm Johansen
Telemark

– Om ti år sitter jeg kanskje i fengsel

Det ble et sterkt og engasjerende møte med UPWC for oss. Jeg snakket mest med Nivin (30) fra landsbyen AlZawya.

Nivin har vært aktiv i UPWC siden 2014. Hennes første møte med UPWC var kurset *Women in Political Life*. I starten opplevde Nivin lokal motstand fra både kvinner og menn mot å ta opp kvinners rettigheter. Hun deltok i mye og lærte mangt om hva som kan få flere til å engasjere seg. Etter hvert lyktes hun, og flere kvinner fra landsbyen ble med. Dette bidro til at kvinnene ikke lenger bare overtok og blåkopierte menns syn på kvinners plass i samfunnet.

I november 2016 ble Nivin prosjektkoordinator for UPWC. Hun skriver rapporter, har budsjetansvar og møter feltkoordinatører fra ulike regioner. Mest inspirerende synes hun det er å følge opp programmene, og hjelpe kvinnene til å håndtere de politiske og sosiale utfordringene *alle* kvinner møter, særlig i konservative områder.

– Jeg har nesten ingen fritid. På dagen går all min tid til UPWC, etter jobb følger jeg opp de frivillige. Jeg besøker palestinske familier med et familiemedlem i fengsel i Israel. Disse familiene føler seg ofte veldig alene, og trenger mye psykologisk støtte og hjelp. Bare i går besøkte jeg to familier. Dette kan skje med alle politisk aktive palestinere – kvinner, menn og barn. Selv

har jeg mange venner i israelsk fengsel, sukker Nivin.

Hvor tror hun så at hun er om ti år? – Jeg jobber nok fortsatt for UPWC, men kanskje jeg sitter i fengsel. Som palestiner kan du ikke gjette på framtiden. Her kan alt skje!

Det siste Nivin sier er tankevekkende, og så uendelig langt fra min egen hverdag. Jeg er så glad og stolt over at Fagforbundet støtter denne organisasjonen, og bidrar til å styrke kvinners rettigheter i Palestina!

VESTBREDDEN,
november 2019

Cathrine Hansen
Trøndelag

Ingen inn og ingen ut av Gaza

Opprinnelig skulle jeg besøke Gaza. Vi skulle møte de ansatte på kontoret til Norsk Folkehjelp, og tre av de fire lokale partnerne som Fagforbundet støtter gjennom samarbeidsprosjektet.

Da jeg fikk vite at jeg var den som skulle få reise til Gaza mens de øvrige ambassadører skulle bli igjen på Vestbredden, ble jeg både spent og urolig. Da jeg fikk summet meg litt, begynte jeg å glede meg mer og mer. Jeg så fram til å få høre hvordan Norsk Folkehjelp og deres partnere jobber. Dagene gikk uten at vi fikk den påkrevde innreisetilatelsen fra Israel. Det er staten Israel som bestemmer om du får reise inn til Gaza eller ei.

Jeg ble både skuffet, sint og lei meg. FN har

Foto: Ingunn Eriksen

Walaá og Hiba er stolte representanter for Union of Palestinian Women's Committees.

sagt at Gaza kan være ulevelig og bryte helt sammen i år. Når heller ikke utlendinger slipper inn, får vi inntrykk av at okkupa sjonsmakten ikke vil at vi skal få se med egne øyne hvordan situasjonen er for palestinerne i Gaza.

Jeg tenker på oss som ikke slapp inn, men enda mer på dem som ikke fikk besøk. Hva gjør manglende besøk med folk som har forberedt seg så lenge på at vi skulle komme? Folk som heller ikke har mulighet til å komme seg ut av Gaza for å møte oss?

Hva gjør dette med folk som sitter innesperret på bare 360 kvadratkilometer sammen med nesten to millioner andre mennesker?

Norsk Folkehjelps landdirektør forteller at hvis en palestiner mot formodning skulle slippe ut, så får hun/han bare ha med seg én veske og ett klesskift – ingen mobiltelefon, toalettsaker eller koffert. Dette er hårreisende og helt uakseptabelt!

Bomberegn over Gaza

Vel hjemme igjen starter Israel å bombe Gaza. Flere uskyldige sivile, også barn, blir drept. De er innesperret i et helvete de ikke kan flykte fra. Dette er Davids kamp mot Goliat. Forestill deg de kollektive traumene

i befolkningen, særlig hos barn som må leve i daglig redsel, og hos foreldre som ikke kan beskytte sine egne barn – verken mot angsten, uroen eller de brutale bombene.

Verden må våkne: Okkupasjonen og blokaden av Gaza må opphøre, la folket i Gaza få leve i fred!

VESTBREDDEN,
november 2019

Magne Hestad
Hordaland

Barn skal ikke være omgitt av våpen

Hebron er den største byen på Vestbredden. Det er fire folkerettsstridige bosettinger der, og en femte bosetting ble påbegynt mens vi var på besøk.

Vi fant veien til en helsestasjon i Qirat Arba, den største bosettingen, for et toalettbesøk.

Væpnet til tennene

Utenfor helsestasjonen kommer en liten familie med far, mor og et spedbarn. *Hva i all verden holder du på med?* tenker jeg.

Faren går med maskin gevær over skulderen og spedbarnet i et barnesete i hånda. Synet er urovekkende. Jeg ser meg rundt og ser kun det som kan gå for å være en stille og fredelig 'forstad' hvor som helst i den vestlige verden, med brede, folketomme gater, grønn beplantning og velstand.

Det er ikke bare i denne skjermede 'boblen' at våpen er nærværende. Det er bevæpnede israelske soldater og politi overalt, de vokter hvert skritt palestinerne tar. Bevegelsesfriheten er minimal: Her er sjekk-punkter, stengte veier, forbudte veier, boltede inngangsdører, trapper stengt av digre piggrådruller. Vi ser overvåkingskameraer overalt.

På vår guidede tur med den israelske organisasjonen *Breaking the Silence* blir vi selv fulgt med argusøyne. En bosetter følger etter oss med en skrem mende revolver i beltet. Han lytter til oss, stopper opp når vi stopper, går tett inntil oss når vi fortsetter å gå. Til slutt kontakter han vår guide Oli, som er tidligere israelsk soldat. Bosetteren vil fortelle både Oli og oss noen 'sannheter'. Han viktigste budskap er at FN og det internasjonale samfunnet tar feil når de kaller bosettingene folkerettsstridige. Oli opplyser bosetteren om Den fjerde Genèvekonvensjonen, som forbyr en okkupasjonsmakt å flytte sin egen befolkning inn på okkupert område.

Det er underlig at en som har bosatt seg ulovlig på palestinsk grunn, får lisens til å bære våpen – *samtidig* som han har israelske soldater til å passe på seg. Det får knapt få noen konsekvenser når en bosetter dreper eller skader en palestiner. Det gjør også dypt inntrykk at bosetterbarna lever med foreldre som bærer våpen til enhver tid. Barn som vokser opp under slike forhold, kan påvirkes til å tro at det er helt normalt å okkupere, undertrykke, sjikanere og ty til våpen.

Foto: Are Stranden

Fritidssenteret Palestinian Child Center gir barna i flyktningleiren Shufat i Øst-Jerusalem et sårt tiltrent fristed, hvor de kan koble av blant annet med et parti sjakk.

Nye forbilder

Jeg kommer aldri til å glemme spedbarnet på helsestasjonen. Jeg uroer meg over hvor mange ganger han kommer til å se og høre våpen rettet mot palestinere. Jeg håper det kommer en dag der okkupasjonsmaktas barn vil avlæres bruken av våpen, og at Oli blir deres nye forbilde – eks-soldaten som fikk nok og nå sier at okkupasjonen må opphøre.

VESTBREDDEN,
november 2019
Kenneth Hatteland
Rogaland

Utrygt for palestinske barn

Fagforbundet har en egen samarbeidsavtale med *Grassroots Jerusalem*. De organiserte en politisk guidet omvisning for oss i Øst-Jerusalem.

Vi besøkte også flyktningleiren Shufat. Leiren ble etablert i 1965 på land leid fra Jordan av UNRWA, FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten. Vi så ingen lekeplasser eller trygge skole veier, men derimot gater så smale at de knapt kan kalles gater.

Israel har annektert Øst-Jerusalem. Etter folkeretten har da de israelske bymyndighetene ansvar for *alle* innbyggernes sosiale og helsemessige behov. Men det er en enorm forskjell på hvordan Jerusalem kommune behandler sine jødiske kvartaler og bosettinger i forhold til de palestinske bydelene. Shufat bærer preg av lite styring og svak struktur. Lov og orden håndheves kun i liten grad.

Folk er kanskje likevel noe mer heldig stilt her enn palestinere ellers på Vestbredden. De har det som kalles *Jerusalem-ID*, som gir dem oppholdstillatelse i Øst-Jerusalem og adgang til Vestbredden. Palestinere som bor på Vestbredden og i Gaza, har ikke adgang til Øst-Jerusalem uten en spesiell tillatelse fra israelske myndigheter.

Ifølge UNRWA er det 11 000 registrerte flyktninger i Shufat, men *Grassroots Jerusalem* tror det reelle tallet ligger nærmere 25 000. Leiren og nabolaget omfatter bare ca. 2 km² og er ekstremt trangbodd. I enhver flyktningleir lever det mange barn, det anslås at 60 prosent av alle i Shufat er under 18 år.

Vi besøkte *Palestinian Child Center Shu'fat Camp Jerusalem*. Senteret startet i 2002

med mange ulike aktiviteter for barn fra seks til seksten år. Hver dag kommer rundt 150 barn innom og får leksehjelp, de driver med musikk, sportsaktiviteter og mye annet. Hensikten er å gi barna et fristed som kan bidra til å redusere deres psykiske stress og omskape negativ energi til noe positivt. De voksne på senteret jobber tett sammen med UNRWAskolen.

Hammoud presenterte stedet for oss. Han har selv vokst opp i leiren og hadde egentlig flyttet derfra, men kom tilbake da alle søsknene giftet seg og flyttet ut, og foreldrene trengte ham. Han driver med hip-hop og musikkproduksjon, og har tatt med seg dette inn på barnesenteret der de har et musikkstudio. Hammoud vil bli her så lenge han kjenner at han kan utgjøre en forskjell. – Byen forandrer ikke meg, men jeg kan bidra til å forandre byen, smiler han.

Det var tydelig at alle i leiren kjenner Hammoud og at han bryr seg om alle, og da særlig de unge. Han fortalte oss om økende problemer med rus, gjenger og våpen i leiren. Barnesenteret skjermes barna og gir dem noen positive opplevelser. Men senteret når likevel bare en liten del av alle barna i Shufat som lengter etter trygghet i en hard hverdag.

LAOS, februar 2019

Sara Bell
Hordaland

Å rydde for livet

Meter for meter rydder Norsk Folkehjelps Clearance Team 9 jorden i provinsen Saravane sør i Laos. Teamet rydder klasebomber, og langsomt blir fremtiden til. Å ansette folk med minoritetsbakgrunn er viktig for å kvalitetssikre arbeidet. Det

bidrar til å løfte landsbyer ut av fattigdom og til å redde sivile liv.

Khambu er medlem av Team 9 og er en pako, en etnisk minoritetsgruppe som regnes som regionens urbefolkning. Khambu kommer fra landsbyen Axing i Samouidistriktet langt inne i høylandet, nær grensen til Vietnam.

Det var ingen nåde for befolkningen i området langs Ho Chi Minh-stien. Her ble folk utsatt for verdenshistoriens mest massive bombetokter, de ble bombet med napalm og sprøytet med den kreftfremkallende giften Agent Orange. Snart 50 år etter Vietnamkrigens slutt er denne giften fortsatt årsak til ulike krefttyper og medfødte misdannelser hos nyfødte.

– Jeg var bare fire–fem år under krigen. Jeg kan ikke huske at jeg var redd. Vi dyrket ris i fjellene på den tradisjonelle måten for mitt folk, og rismarkene våre ble bombet med napalm, Agent Orange og klasebomber. Vi måtte forlate landsbyen, og bodde i huler under krigen. Der gjemte vi oss under bombetoktene, og etterpå fikk vi sykdom mer vi aldri hadde visst om før. Det ble mat mangel i landsbyen. Det var ikke plass til dyrene våre i hulene, og alle dyrene døde. Bombetoktene kom tett i tett. Jeg husker at min mor sa: Løp! Og at jeg pilte av sted når hun ba meg løpe. En familie i landsbyen gjemte seg i en hule, men ble truffet av bomber likevel. Alle døde. Etter krigen måtte hele landsbyen flytte.

Til forskjell fra andre i Team 9 hørte ikke Khambu om Norsk Folkehjelp på radio eller TV, som familien ikke hadde. Før han begynte i Norsk Folkehjelp,

kom han i kontakt med representanter for Arbeids og sosialdepartementet. De rekrutterte ham som mellommann i arbeidet med å flytte befolkningen i utsatte landsbyer til tryggere områder.

Det ble hans livs viktigste og stolteste oppgave å overtale landsbyen til å flytte. Dette berget livet til alle i landsbyen. Like etterpå ble området rammet av en fryktelig storm som ville tatt livet av hele landsbyen om folk ikke hadde flyttet. Khambu har selv mistet flere venner i ulykker med klasebomber. Det har vært hans fremste motivasjon for å utsette seg selv for den risikoen det er å kartlegge og rydde udetonert krigsmateriell. Khambu gikk ikke på skole før han var 13–14 år, og har derfor vanskeligheter med å lese. Likevel har han bestått videreutdanning gjennom Folkehjelpen, ved at gode kolleger har overført sine kunnskaper muntlig til ham.

I dag er det Khambu som sørger for sin mor. – Min mor passet godt på meg under krigen, og sørget for å beskytte meg når det var farlig. Det er hennes fortjeneste at jeg overlevde. Jeg elsker min mor. Nå passer jeg på henne så godt som jeg kan.

Foto: Ingunn Eriksen

ENGASJÉR DEG!

Her har du mange muligheter: Kontakt Palestina-ambassadøren i ditt eget fylke eller prosjektleder Ingunn Eriksen – ingunn.eriksen@fagforbundet.no
Se www.fagforbundet.no/tema/Solidaritetsprosjekter/

Forbundsstyret i Fagforbundet heiser Palestina-flagget for å markere Al Naqba-dagen 15. mai 2019.

Norsk Folkehjelp

Postboks 8844 Youngstorget, 0028 OSLO

Telefon: **+47 22 03 77 00**
Faks: **+47 22 20 08 70**
E-post: **norsk.folkehjelp@npaid.org**
Hjemmeside: **www.folkehjelp.no**